

[Víra a vědění u Wolfharta Pannenberg]¹

4. 4. 63 (P[ra]ha)

Pannenberg v diskusi s Althausem (*ThLZ* 88/1963, č. 2)² ukazuje na to, že jádro problému je v pojetí pravdy. Na to je možno navázat a vlastní pojetí pravdy vyložit. K tomu cíli ovšem je potřeba podrobněji znát sborník „Off. u. Gesch.“ (?),³ kde Pannenberg své názory vykládá zevrubně.

Pannenberg mluví o základu víry (Glaubensgrund), který vede dříve k jistému vědění (Wissen, Erkenntnis), na něž teprve navazuje vlastní víra (Glaube ve smyslu *fiducia*). Vzhledem k tomu, že nechce vědění naopak zakládat na víře, především proto, že by pak víra dotazovala sama sebe a nebyla by podstatně určena pravdou „*extra me*“, lze mít za to, že motiv Pannenbergův je legitimní, ale je třeba podrobně přezkoumat jeho pojmový aparát, jakož i jeho adekvátnost v dané problematice.

Argument Pannenbergův ovšem nepřesvědčuje. Kdyby vskutku platilo, že víra se z vnitřní nutnosti nevztahuje k něčemu mimo sebe (resp. mimo nás), nemůžeme nic napravit tím, že ji zařadíme (byť logicky) až za nějaké předcházející vědění. Neboť jak bychom mohli dosáhnout toho, aby pak přestala být soběstačná a sebeutvrzující a aby se vztahovala k onomu předchozímu vědění? Je úplně zřejmé, že v obou případech nejde o tutéž „víru“, resp. že jde o dva pojmy víry, které naprosto nejsou identické, nýbrž vztahují se k dvěma různým předmětům. (Zbývá zjistit, zda tyto předměty jsou v obou případech skutečné, či jenom hypostazované.)

Je tedy jednou z hlavních otázek otázka, co to je víra. Na tomto místě je třeba zatím přerušit postup a uvážít některé důsledky *našeho* pojetí víry, které vyplývají z celkové koncepce vztahu člověka k pravdě (kterou chceme pojmut jako Glaubensgrund, ale současně šíře jako Wissensgrund, resp. Erkenntnisgrund – viz dále) a které budou určovat postup samotného zkoumání bližších detailů celého problému.

Pannenbergovo východisko má v dalším postupu velké nesnáze právě proto, že nevyjasňuje dost adekvátně vztah mezi Wissen a oním „Glaubensgrund“, který předchází nejen Glaube, ale i samo Wissen. Vztah mezi věděním a oním Glaubensgrundem, který jest asi totožný s „pravdou *extra me*“, nemůže být asi jinak pochopen než jako vztah vědění k tomu, co je „věděno“, tedy co je předmětem vědění. Už tím je však determinována povaha onoho Glaubensgrund: totiž že se může stát předmětem vědění, že tedy má alespoň v jistém ohledu předmětný charakter. Je však nyní před námi otázka, zda se víra vztahuje k nějakému předmětu, resp. zda se vztahuje k svému „základu“ jakožto k předmětu. Ne-li, je pochybné mít za to, že poznání a vědění může prostředkovat vztah mezi „základem“ a vírou.

¹ Záznam navazuje na soubor rukopisných poznámek z 11.–13. 12. 1962. – Pozn. red.

² Nedatovaný záznam, snad z r. 1963 (umístěný bezprostředně za předchozích záznamem z 3. 1. 1963). – Pozn. red.

³ Srv. přípravné poznámky k nedokončenému článku, který měl vyjít v Theologické příloze Křesťanské revue: L. Hejdánek, Nenáboženský člověk dospělého světa (Bonhoeffer) [strojopis], 1963. – Pozn. red.